

මුහුදු හා සාගර පිළිබඳ වැදගත් කරුණු

- * පෘථිවි තලයෙන් 70%ක් වැසී ඇත්තේ සාගර වලිනි.
- * සජීවී ජෛව සකන්ධයෙන් 90% කටත් වැඩි ප්‍රමාණයක් සාගර ආශ්‍රිතව හමුවේ.
- * මුහුදු හා සමුද්‍ර පරිසර දූෂණයෙන් 80%කටත් වැඩි ප්‍රමාණයක් සිදුවන්නේ ගොඩබිම සිදුවන ක්‍රියාකාරකම් වලිනි.
- * ලෝක ජනගහනයෙන් 40% ක පිරිසක් ජීවත් වන්නේ වෙරළේ සිට කි.මී 60ක් ඇතුළතය.
- * ලෝකයේ ප්‍රධාන නගර වලින් 75%කම ඇත්තේ මුහුදට මායිම්වය.
- * වසර 2010 වනවිට ලෝක ජනගහනයෙන් 80% ක් වෙරළේ සිට කි.මී 100 ක් තුළ වාසය කරනු ඇත.
- * දුමිත සාගර වල ජලය නිසා හට ගන්නා රෝග සහ මරණ නිසා වසරකට අමරිකානු ඩොලර් බිලියන 12.8 ක් වැයවේ.
අපිරිසිදු මුහුදු ආහාර නිසා හටගන්නා සංගමාලය නිසා වසරකට ඇ. ඩොලර් බිලියන 7.2 ක් වැයවේ.
- * ජලාස්ථික අපද්‍රව්‍ය නිසා වසරකට මුහුදු පක්ෂීන් මිලියනකුත් මුහුදු ක්ෂීරපායීන් 100,000 කුත් නොගිණිය හැකිතරම් මසුන්ද විනාශවේ.
- * ජලාස්ථික නිසා සමුද්‍ර ජීවීන් විනාශ වුවද ජලාස්ථික විනාශ නොවේ. එවා පරිසර පද්ධතීන් තුළ රැඳෙමින් නැවත ජීවත් කරයි.
- * කාමිකාරම්ක අපද්‍රව්‍ය නිසා ඇතිවන සුප්‍රාජනන තත්වයන් නිසා විශේෂයෙන් නයිට්‍රජන් බහුල ජීව නිසා හානිකර ඇල්ගී ඇතිවේ. මේ නිසා ලෝකය පුරා ව කි.මී 1-70000 දක්වා ප්‍රමාණයක් ඔක්සිජන් රහිත මල කලාප ඇති වී තිබේ.
- * සෑම වසරකම ජීවීවල සේදී යන ජලයෙන්, කර්මාන්ත වලින්, නැව්වලින් තෙල් බැරල් මිලියන 21 ක් සාගර වලට එක්වේ.
- * පසුගිය දශකය තුළ සෑම වසරකම තෙල් බැරල් 6,00,000 ක් අනතුරු නිසා මුහුදට එක් වේ. මෙය 2002 දී ප්‍රෙස්ට්ස් නෞකාව මුහුදුවත් වී සිදුවූ අනතුර මෙන් 12 ගුණයකට සමානය.
- * ලෝකයේ තෙල් පරිභෝජනයෙන් 60%ක් ප්‍රවාහනය කරන්නේ නැව් මගිනි.
- * රටවල් අතර වෙළඳාම් කරන භාණ්ඩ වලින් 90%කම ප්‍රවාහනය කරනු ලබන්නේ මුහුදු හරහාය.
- * සෑම වසරකම නැව් තුළ රැස්වූ ජලය ටොන් බිලියන 10ක ප්‍රවාහනය කරනු ලබන අතර එවා ආගන්තුක මුහුදු වලට මුදා හැරේ.
- * නැව් තුළ රැස්කර ඇති ජලය තුළ ජීවී විශේෂයන් ඇත. එහි ඇති ආක්‍රමණශීලී විශේෂ ඉතා ඉක්මනින් නව වාසස්ථාන කරා ව්‍යාප්තවී ආවේණික විශේෂයන්ට තර්ජන එල්ල කරයි.
- * පරිසර දූෂණය. ආගන්තුක ජීවී විශේෂ, වෙරළබඩ පරිසරය වෙනස් කිරීම, වැනි හේතු නිසා කඩොලාන, මුහුදු තෘණ හා කොරල්පර වැනි වැදගත් සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති වලට තර්ජන එල්ලවී ඇත.
- * නිවර්තන කොරල්පර මගින් ලෝකයේ රටවල් 109 ක වෙරළ මායිම් කරයි. මින් බොහොමයක් උණා සංවර්ධිත රටවල්ය. එම නිසා රටවල් 93ක සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක් කොරල්පර හානිවීමක් දක්නට ඇත.
- * කොරල්පර ඇත්තේ සමුද්‍ර පත්ලෙන් 0.5% ක ප්‍රමාණයක් වුවද ජීවී විශේෂ වලින් 90ක් කෙලින්ම හෝ වක්‍රව කොරල් පර මත යැපෙන බව ගණන් බලා ඇත.
- * ලොව පුරා කොරල් පර වල මත්ස්‍ය විශේෂ 4000ක පමණ ප්‍රමාණයක් ඇති අතර එය සමුද්‍ර පරිසරයේ ඇති මත්ස්‍ය විශේෂ වලින් 25% ක ප්‍රමාණයකි.
- * පසුගිය ශතකය තුළ මුහුදු මට්ටමට ඉහළ යාම සැ.මී 10ත් 25ත් අතර වේ. එහෙත් ලොව සියලුම අයිස් දිය වුවහොත් මුහුදු මට්ටම මීටර් 66 කින් ඉහළ යනු ඇත.

- * කොරල් සෞඛ්‍යයට බලපාන ප්‍රධානම තර්ජනය වී ඇත්තේ එවා විරෝජනය වීමයි. වසර 1998 දී ලෝකයේ ඇති කොරල් වලින් සියයට 75ක් විරෝජනය වීමේ බලපෑම් වලට ලක් වී ඇති අතර සියයට 16ක් මිය ගොස් ඇත.
- * තිරසාර සංවර්ධන පිළිබඳ ලෝක සමුළුවේදී පිලිගත් සැලසුම අනුව වසර 2004 වන විට ගෝලීය සමුද්‍ර ඇගයීමක් සිදු කිරීමටද වසර 2012 වන විට ගෝලීය ආරක්ෂිත සමුද්‍ර කලාප ජාලයක් ඇති කිරීමට බලාපොරොත්තු වේ.
- * ලෝකයේ ඇති සියයට 11.5 ක් වූ සංරක්ෂිත ගොඩබිම් ප්‍රමාණය හා සසඳන කල සංරක්ෂිත සමුද්‍ර ප්‍රදේශ ඇතත් 1/ 2% ක ප්‍රමාණයකි.
- * ලොව ඇති මුහුදු වලින් සියයට 50 ක් පමණ පවතින්නේ කිසිදු රටක බල ප්‍රදේශ වලට අයත් නොවන විවෘත මුහුදු ලෙසය. එවා ලෝකයේ අඩුවෙන්ම සංරක්ෂණය කර ඇති ප්‍රදේශ වේ.
- * තල්මසුන් සුරැකීම පිළිබඳ මෙන්ම ධීවර එකඟතාවයන් පිළිබඳව සම්මුතීන් ඇතත් විවෘත මුහුදු සඳහා එවැනි සම්මුතීන් කිසිවක් නැත.
- * මුහුදු තෘණ වර්ග, කඩොලාන සහ උණුසුම් සහ ශීත පෙදෙස් වල ඇති කොරල් වැනි වැදගත් සමුද්‍ර පරිසර සුරැකීම තුලින් සුරතල් මසුන්ගේ විශාලත්වය සහ සංඛ්‍යාව ඉතා විශාල ලෙස වැඩි කල හැකිය.
- * ලොව අල්ලන මසුන් ප්‍රමාණයෙන් සියයට 50 ක්ම ප්‍රාදේශීය ලෙස සුළු පරිමාණයෙන්ම කරනු ලබයි.
- * ලොව මසුන් අල්ලන ප්‍රමාණයෙන් 95%ක්ම (ටොන් මිලියන 80ක්) අල්ලාගන්නේ වෙරළාසන්න මුහුදෙනි.
- * ලොව වෙසෙන ජනතාවගෙන් බිලියන 3.5ට වැඩි ප්‍රතිශතයක් මසුන්ගේ ආහාර ලබා ගැනීමේ ප්‍රධාන ප්‍රභවය ලෙස මුහුදු මත යැපේ. තව වසර 20කින් මෙම ප්‍රමාණය දෙගුණ විය හැකිය.
- * ලොව ඇති සාගර ධීවර කර්මාන්තයෙන් සියයට 70ක් තිරසාර නොවන මට්ටමකට සිදුකරනු ලබයි.
- * පසුගිය ශතකය තුළ වානිජයම වශයෙන් ආකර්ෂනය වූ බල, මෝර වැනි විශාල මසුන් ප්‍රතිශත සියයට 90 කින් පමණ අඩුවී ඇත.
- * උපරිම තිරසාර මත්ස්‍ය අස්වැන්නක් ලබා ගැනීම සඳහා අඩුවෙන්ම පවතින මත්ස්‍ය ගහණය වර්ධනය කිරීමට ඉතා ඉක්මනින්ම පියවර ගත යුතු බව තිරසාර සංවර්ධනය පිළිබඳ ලෝක සමුළුවේ තීරණය විය.
- * විනාශකාරී ධීවර ක්‍රම නිසා වසරකට සිය දහස් ගණනක් සමුද්‍ර ජීවීන් විනාශ වන අතරම, එම ක්‍රම නිසා මුහුදු යට ඇති වැදගත් වාසස්ථානද විනාශ වේ.
- * ඉස්සන් වගාව නිසාද බරපතල පරිසර හානියක් සිදුවේ. එ සඳහා භාවිතා කරන රසායනික පොහොර නිසා සිදුවන ජල දූෂණය, ලොව ඇති කඩොලාන වලින් 1/ 4 ක්ම විනාශ වීමට හේතු වී ඇත.
- * නිවර්තන කලාපයේ වාණිජ මසුන්ගෙන් සියයට 85 කම නිජ බිම සපයන්නේ කඩොලාන පරිසරයයි.
- * කිලෝමීටර 2000ක් දිගින් යුත් මහාබාධක පරාය ලොව ඇති විශාලතම ජීවී ව්‍යුහය වේ.
- * රළු පහර හා සුළි සුළං වලට බාධකයක් වෙමින් වෙරළාසන්න ප්‍රදේශවල ජනතාව ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා කොරල් පර උපකාර වේ.
- * ඉදිරි දශක තුනක කාලය තුළදී ලෝකයේ ඉතිරි වී ඇති පර වලින් 60% ක ප්‍රමාණයක් වඳවී යාමේ අවදානමකට ලක්ව ඇත.
- * වෙරළ සංවර්ධනය, මඩ තැම්පත් වීම, මසුනු මැරීමේ හානිකර පිළිවෙත්, පරිසර දූෂණය, සංචාරක කර්මාන්තය සහ ගෝලීය උණුසුම් වීම වැනි කරුණු කොරල්පර විනාශ වීමට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතුවේ.
- * දේශගුණික විපර්යාස නිසා කොරල් පර විනාශ වන අතර, එය සංවර්ධනයට වන කුඩා දුපත්වල සංවේදී ආර්ථිකයටයද බලපෑම් කරයි.
- * වසරකට මීටරය බැගින් අඩුවීම නිසා පැසිපික් වෙරළ තීරයෙන් සියයට 60ක් ද අත්ලාන්තික් වෙරළ තීරයෙන් සියයට 35 ක්ද අඩුවී ඇත.

(උපුටා ගැනීම : එක්සත් ජාතීන්ගේ පරිසර වැඩසටහන)

මුද්‍රණ අනුග්‍රහය : වන සම්පත් කළමනාකරණ ව්‍යාපෘතිය

පාරිසරික සහ ස්වභාවික සම්පත් අමාත්‍යාංශය

ප්‍රවර්ධන සහ පරිසර අධ්‍යාපන අංශය

නො : 82, "සම්පත්පාය",

රජමල්වත්ත පාර,

බත්තරමුල්ල.

දුරකථන/ෆැක්ස් : 011-286 36 5 2

ඊමේල් : envhrd@sltnet.lk